

УДК 330.15:502.131.1:332.1(477)

JEL R58, Q50

DOI 10.32782/2786-765X/2024-7-25

Горбач Л.М.

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту,

Волинський інститут імені В'ячеслава Липинського;

Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад

«Міжрегіональна Академія управління персоналом»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5977-6474>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ В РЕГІОНІ ЗА УМОВ СИСТЕМНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ТА ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН

У статті розкрито теоретичні засади, обґрунтовано методологічні підходи та сформульовано практичні рекомендації щодо розвитку зеленої економіки в регіонах України в умовах системних трансформацій і глобальних викликів. Метою дослідження є наукове обґрунтування концепції регіональної зеленої економіки як складової сталого розвитку, здатної інтегрувати інструменти екологічної модернізації, соціальної інклюзії та адміністративної децентралізації. На основі всебічного аналізу наукової літератури, нормативно-правової бази та міждисциплінарних узагальнень автор пропонує оригінальне бачення зеленої економіки на регіональному рівні. У дослідженні окреслено ключові відмінності та функціональні взаємозв'язки між поняттями «зелена економіка» та «зелена трансформація». Запропоновано триадну модель регіонального розвитку, що поєднує зелену трансформацію (екологічну та ресурсну модернізацію), інклюзивну економіку (соціальну справедливість і доступ до екологічних благ) та місцевий саморозвиток (економічну автономію та управлінську стійкість громад). Наукова новизна статті полягає у формулюванні цілісної концепції зеленої економіки для регіонального рівня, що базується не лише на адаптації глобальних екологічних принципів, а й на інтеграції екологічних, технологічних, управлінських і соціальних підходів. Практична значущість дослідження підтверджується класифікацією та детальним описом п'яти груп політичних інструментів: регуляторних, економічних, соціальних, освітніх та технологічних. Ці інструменти призначені для підтримки програм сталого розвитку, зеленої підприємницької діяльності та екологічної модернізації на місцевому рівні. У статті також обґрунтовано необхідність інтеграції принципів циркулярної економіки, енергоефективності, біоекономіки та зеленого транспорту в регіональне стратегічне планування. Зрештою, зелена економіка розглядається не лише як інструмент екологічної політики, а й як основа нової парадигми регіонального управління, реалізація якої можлива за умови поєднання стратегічного бачення, належної інституційної спроможності та участі громадян у процесах прийняття рішень.

Ключові слова: зелена економіка, зелена трансформація, регіональний розвиток, інклюзивна економіка, місцевий саморозвиток, екологічна стійкість, циркулярна економіка, децентралізація, стійкість регіонів, інструменти стимулювання.

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації глобального економічного порядку, загострення екологічних загроз та зростаючої соціальної нерівності виникає потреба у формуванні нової парадигми регіонального розвитку, яка б поєднувала екологічну, економічну та соціальну складові. Традиційні моделі економічного зростання вичерпують свій потенціал через нераціональне використання природних ресурсів, низьку енергоефективність і недостатню інклюзивність. У цьому контексті концепція зеленої економіки набуває особливої ваги як відповідь на виклики сталого розвитку, зміни клімату та необхідність переходу до екологічно орієнтованих виробничих і управлінських практик.

Регіональний вимір реалізації зеленої економіки є ключовим, оскільки саме на

місцевому рівні втілюються механізми державної політики, формуються практики природокористування, визначається динаміка соціально-економічного розвитку та проявляється здатність до адаптації в умовах системних змін. Особливої актуальності набуває необхідність забезпечення локальної стійкості та саморозвитку, що передбачає активну участь громад, ефективне управління природними та фінансовими ресурсами, децентралізацію та зміцнення партнерських відносин на всіх рівнях.

Таким чином, визначення концептуальних засад розвитку зеленої економіки в регіонах в умовах системних трансформацій та глобальних змін є важливим як у теоретичному, так і практичному вимірі. Це дозволить сформувати методологічну основу для політик, спрямованих на гармонізацію соціальних,

економічних та екологічних інтересів, зміцнення конкурентоспроможності територій і підвищення якості життя населення на принципах сталості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання зеленої трансформації та інклюзивного розвитку активно досліджуються у працях І. Томашук, А. Паулика, Н. Павліхи, І. Цимбалюк, Дж. Гупти, М. Тріпак [1–4], які підкреслюють необхідність інтеграції екологічних, соціальних та економічних складових у стратегії розвитку. Зелена трансформація розглядається як динамічний процес глибоких змін, а інклюзивна економіка – як основа соціальної справедливості та рівного доступу до екологічних благ.

Вагоме місце займають дослідження В. Микитенка [5], М. Сокур [6], М. Чупріної, Л. Шаульської, С. Козловського [7], які аналізують стійкість регіонів з позицій екологічної, економічної та інституційної спроможності.

Окремо варто відзначити І. Чичкало-Кондрацьку [9], О. Череп, К. Осмаковську [11], які акцентують на важливості інноваційного фінансування, розвитку енергоефективності, підтримки чистих технологій та нормативного забезпечення зеленої трансформації.

Попри наявні дослідження, комплексна концепція розвитку зеленої економіки в регіонах з урахуванням системних трансформацій і глобальних викликів потребує подальшого теоретико-методологічного обґрунтування, що й становить предмет цієї статті.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявні напрацювання, досі недостатньо розробленою залишається концепція регіонального розвитку зеленої економіки в умовах системних трансформацій. Необхідне подальше дослідження інтеграції інклюзивного підходу, механізмів локальної стійкості та стимулів для екологізації регіональної економіки. Стаття спрямована на заповнення цих прогалин шляхом обґрунтування узагальненої концепції зеленої трансформації регіонів.

Метою статті є обґрунтування концептуальних засад розвитку зеленої економіки в регіонах України в умовах системних трансформацій та глобальних змін. Особлива увага приділяється визначенню цільових орієнтирів, принципів, механізмів і інструментів, що забезпечують інтеграцію зеленої трансформації, інклюзивного зростання та місцевого саморозвитку задля досягнення сталого, екологічно безпечного та соціально справедливого регіонального розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні виклики сталого розвитку

зумовлюють потребу у принципово нових підходах до економічного планування, особливо на рівні регіонів, де найбільш відчутні екологічні, соціальні та інфраструктурні диспропорції. У цих умовах зелена економіка розглядається як стратегічна модель, здатна забезпечити одночасно екологічну рівновагу, раціональне використання ресурсів та соціальну справедливість. Її значення зростає за умов глобалізаційних процесів і загострення екологічних проблем, що потребують переосмислення пріоритетів регіонального розвитку.

Регіони, з огляду на свою різноманітність і різну чутливість до трансформаційних змін, потребують адаптивних й контекстно-орієнтованих підходів до розбудови економічних систем. Розробка концептуальних основ розвитку зеленої економіки дає змогу сформувати таку модель, яка поєднує екологічну стійкість, інноваційну економіку та рівноправну участь усіх соціальних груп, що особливо актуально в умовах воєнних загроз, енергетичної нестабільності та глобальних кліматичних змін.

Вибір стратегічних орієнтирів має ґрунтуватися на поєднанні екологічних імперативів, соціальної відповідальності та можливостей децентралізованого управління, що відкриває простір для локальних ініціатив. Саме на перетині цих векторів формується нова регіональна парадигма розвитку, здатна забезпечити стійкість і адаптивність до трансформаційних викликів.

Ключовими орієнтирами формування регіональної моделі зеленої економіки виступають:

- *зелена трансформація* як системний перехід до екологічно збалансованого господарювання;

- *інклюзивна економіка*, що забезпечує соціальну рівність і доступ до екологічних благ;

- *місцевий саморозвиток і локальна стійкість*, як відповідь на потреби децентралізації та підвищення спроможності громад.

Зелена трансформація регіону є стратегією забезпечення сталого розвитку у відповідь на сучасні виклики, пов'язані з екологічними, енергетичними та соціально-економічними змінами. У цьому контексті зелена економіка виступає цільовим станом трансформаційного процесу, що передбачає екологічно ефективну, ресурсозберігаючу та соціально орієнтовану модель господарювання. Водночас зелена трансформація є динамічним механізмом переходу до такої економіки, інтегруючи зміни у технологіях, інститутах

і поведінкових практиках, що й визначає тісний змістовий і функціональний зв'язок між цими поняттями (табл. 1).

І. Томашук, Ю. Сусіденко, М. Бурдяк розглядають зелену трансформацію як чинник посилення взаємозв'язків у економічній системі, її адаптаційної здатності та структурної оптимізації. Такий процес, на думку науковців, має бути складовою державної економічної політики, зорієнтованої на диверсифікацію, збалансованість і саморозвиток економіки. Важливою складовою трансформації вона вважає широке залучення населення й забезпечення доступності переваг зеленої економіки для всіх громадян [1]. У цьому сенсі зелена трансформація розглядається не лише як технічний чи технологічний зсув, а як соціально включений процес модернізації економіки, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності регіонів, розширенню можливостей для інноваційного розвитку та зростанню добробуту на основі екологічної відповідальності.

Такий підхід узгоджується з концепцією *інклюзивної економіки*, яку, зокрема, обґрунтовує А. Паулик, наголошуючи, що сучасні регіони потребують економічних моделей, орієнтованих на потреби, інтереси й можливості всіх соціальних груп [2]. Інклюзивність полягає не лише в рівному доступі до ресурсів, а й у зменшенні соціальних диспропорцій, залученні вразливих верств до економічного

життя та забезпеченні справедливого розподілу результатів зростання.

Включення принципів інклюзії до моделі зеленої економіки забезпечує досягнення не тільки екологічної, а й соціальної стійкості, формуючи основу для гармонійного і рівноважного регіонального розвитку. Саме тому концепція регіональної зеленої економіки повинна спиратися на триєдність стратегічних орієнтирів: екологічну трансформацію, соціальну інтеграцію та локальну самодостатність.

Інклюзивна економіка, в свою чергу, є практичним проявом інклюзивного розвитку та інклюзивного зростання [3–5].

З огляду на значення інклюзивного розвитку, слід зауважити, що Дж. Гупта трактує його як «комплекс політик, спрямованих на покращення соціального добробуту всіх верств населення та екологічності моделей розвитку». Відповідно інклюзивний розвиток включає соціальні аспекти, що забезпечують включення всіх груп населення у процеси розвитку; підкреслює важливість взаємодії та співпраці; інтегрує екологічні принципи у моделі розвитку [6].

Не менш важливим стратегічним орієнтиром розвитку регіональної зеленої економіки є *місцевий саморозвиток і локальна стійкість*, що формують основу нової парадигми регіонального управління в умовах децентралізації. Активна участь громад у прийнятті

Таблиця 1

Взаємозв'язок понять «зелена економіка» та «зелена трансформація»

Аспект	Зелена економіка	Зелена трансформація
Визначення	Модель економічного розвитку, яка зменшує екологічне навантаження та підвищує ефективність використання ресурсів.	Процес глибоких змін у економічних, соціальних і технологічних системах для переходу до зеленої економіки.
Ціль	Досягнення сталих економічних систем, які забезпечують високу якість життя.	Перехід від традиційної економіки до зеленої економіки.
Часовий аспект	Кінцевий стан, якого прагне суспільство.	Динамічний і тривалий процес змін і адаптацій.
Інструменти та результати	Зосереджується на результатах змін, таких як зменшення викидів і підвищення ефективності використання ресурсів.	Зосереджується на інструментах і механізмах впровадження змін, таких як чисті технології та політичні реформи.
Соціальні аспекти	Включає соціальні аспекти, такі як забезпечення рівного доступу до ресурсів і створення зелених робочих місць.	Також включає соціальні аспекти, акцентуючи увагу на співпраці та взаємодії.
Екологічна стійкість	Орієнтована на досягнення екологічної стійкості.	Прагне досягнення екологічної стійкості через процес змін.
Основа поняття	Є метою або кінцевим станом.	Є процесом досягнення мети.
Приклади	Використання відновлюваних джерел енергії, зменшення викидів парникових газів.	Впровадження екологічно чистих технологій, зміна політик і інституцій.

Джерело: розроблено автором

рішень, розвиток місцевих ініціатив, соціальне підприємництво й підтримка громадських організацій посилюють економічну самодостатність територій і сприяють зростанню довіри до влади.

Локальна стійкість передбачає здатність громад адаптуватися до трансформаційних викликів через ефективне використання місцевих ресурсів, запровадження інновацій, підтримку підприємництва та інвестування. Такий підхід поєднує економічну результативність із екологічною відповідальністю, формуючи передумови для довгострокового сталого розвитку.

Зокрема, екологічна стійкість, як підкреслюють В. Микитенко і М. Чупріна [7], полягає у збереженні природних ресурсів і мінімізації негативного впливу господарської діяльності. Вона передбачає баланс між економічним зростанням і збереженням екосистем через раціональне використання земель, води, зменшення викидів та відновлення біорізноманіття.

Для забезпечення екологічної стійкості регіону важливу роль відіграють *екоінновації*, що, на думку М. Сокур, є технологіями, продуктами чи процесами, спрямованими на зменшення негативного впливу на довкілля та підвищення стійкості на основі сталого природокористування [8]. Вони сприяють залученню інвестицій, розвитку екологічного підприємництва та підвищенню конкурентоспроможності регіонів.

Економічна стійкість регіону передбачає здатність до самодостатнього розвитку, адаптації до змін і підтримання стабільності за умов зовнішніх викликів. Вона забезпечується через диверсифікацію економіки, підтримку малого й середнього бізнесу, інфраструктурний розвиток і інвестиції. Як зазначають Л. Шаульська і С. Козловський, економічна стійкість – це здатність регіону відновлюватися після потрясінь, зберігати та покращувати свій економічний стан у разі позитивної динаміки [9].

Таким чином, місцевий саморозвиток і забезпечення локальної стійкості регіонів у контексті розвитку зеленої економіки сприяє створенню умов для довгострокового сталого розвитку, зміцненню місцевих економік та підвищенню рівня життя населення, забезпечуючи при цьому збереження та раціональне використання природних ресурсів.

Концепція новітнього регіонального розвитку, орієнтована на зелену трансформацію, інклюзивну економіку, децентралізацію та місцевий саморозвиток, забезпечує стійкість регіонів до глобальних змін та системних

трансформацій. Вона дозволяє адаптуватися до нових викликів, зберігаючи при цьому екологічну рівновагу та соціальну стабільність. Впровадження цієї концепції сприяє створенню більш стійкої та процвітаючої економіки, яка враховує інтереси всіх соціальних груп і забезпечує високий рівень життя для населення регіонів (рис. 1).

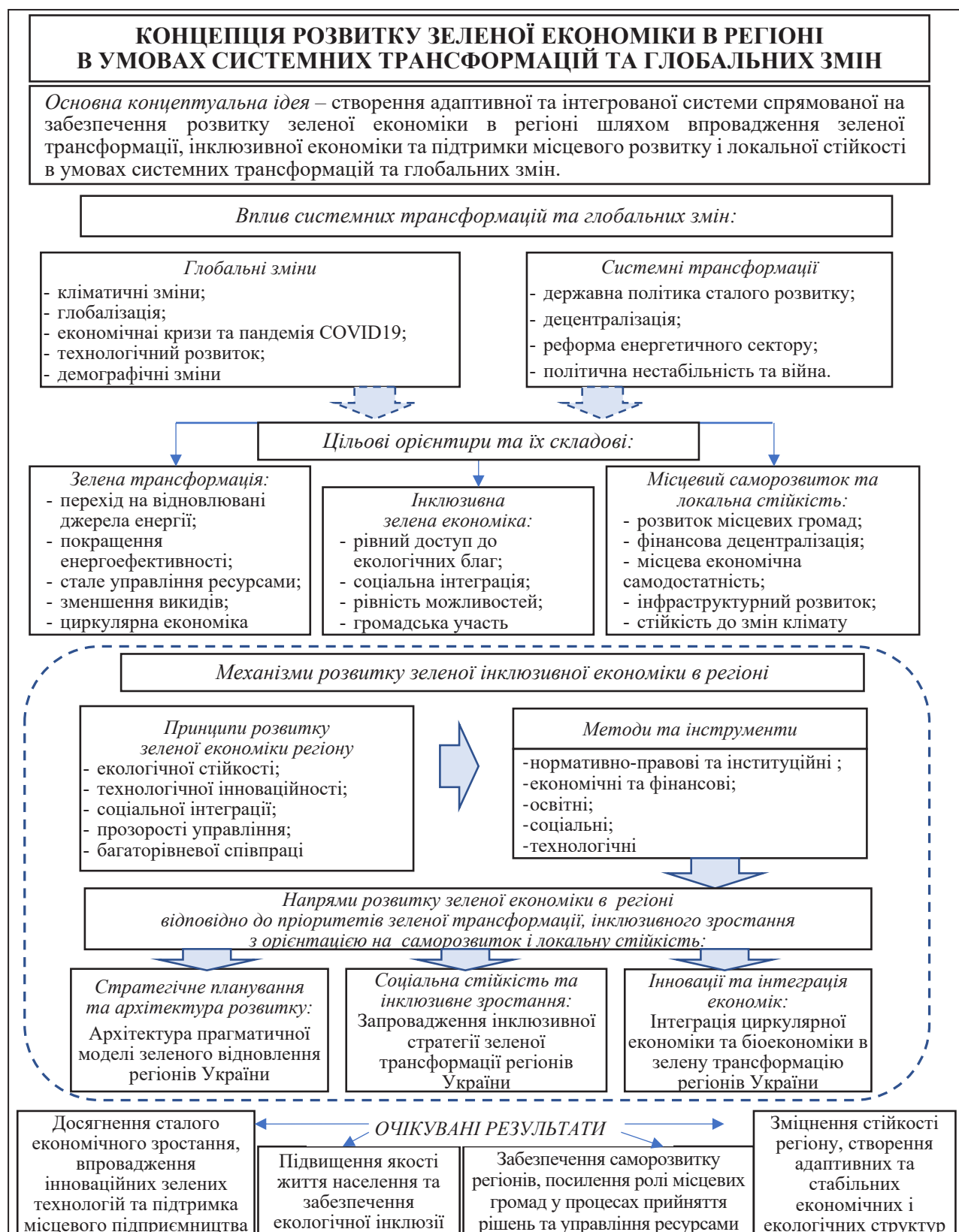
Ураховуючи вищезазначене, пропонуємо *концепцію розвитку зеленої економіки в регіоні під впливом системних трансформацій та глобальних змін*, в основу якої, на відміну від існуючих, покладено цільові орієнтири зеленої трансформації, інклюзивної економіки і місцевого саморозвитку та локальної стійкості, що ґрунтується на принципах екологічної стійкості, технологічної інноваційності, соціальної інтеграції, прозорості управління та багаторівневої співпраці та дає можливість досягти сталого розвитку регіонів, підвищення якості життя населення, економічного зростання й збереження екологічної рівноваги. Вона враховує вплив глобальних екологічних та економічних змін, а також системних трансформацій на місцевому та національному рівнях, створюючи основу для розробки конкретних заходів і політик, що сприятимуть гармонійному та сталому розвитку регіонів.

Основна ідея концепції розвитку зеленої економіки регіону полягає у створенні адаптивної системи, що поєднує зелену трансформацію, інклюзивну економіку та місцеву стійкість. Такий підхід дозволяє враховувати регіональні особливості, швидко реагувати на зовнішні виклики та активізувати участь громад у процесах екологічної модернізації.

Метою концепції є сталий, екологічно безпечний і соціально справедливий розвиток регіонів шляхом зменшення екологічного навантаження, підвищення ефективності ресурсокористування та забезпечення рівного доступу до благ.

Реалізація концепції розвитку зеленої економіки в регіоні потребує використання ефективних механізмів стимулювання, що формуються через відповідні методи та інструменти. Серед них – нормативно-правові, економічні, соціальні, освітні та технологічні складові, які створюють основу для інституційного впровадження екологічно орієнтованих змін.

Нормативно-правові та інституційні методи включають розробку стандартів, регламентів і стратегій, що сприяють впровадженню чистих технологій. Як зазначають Р. Грінченко та О. Орленко, застосування систем енергоменеджменту, зокрема ISO 50001, підвищує ефективність енергоспоживання та

**Рис. 1. Концепція розвитку зеленої економіки в регіоні
в умовах системних трансформацій та глобальних змін**

Джерело: розроблено автором

покрощує екологічний профіль підприємств. Сертифікація за міжнародними стандартами також посилює їхню конкурентоспроможність. Важливо створити спеціалізовані органи для координації заходів у сфері зеленої економіки та забезпечити міжвідомчу взаємодію [10].

Економічні та фінансові інструменти передбачають систему податкових пільг, субсидій, грантів і цільових фондів, які стимулюють інвестування в зелені технології. Доцільним є також впровадження екологічних податків та платіжних механізмів за забруднення.

Освітні інструменти охоплюють екологічну освіту, формування екологічної свідомості та розвиток фахових компетентностей. Вони передбачають запровадження навчальних програм для різних цільових груп, створення центрів підвищення кваліфікації у сфері зеленої економіки та реалізацію просвітницьких кампаній.

Соціальні інструменти спрямовані на забезпечення інклюзивності та соціальної справедливості. Йдеться про підтримку соціального підприємництва, залучення громади до прийняття рішень і гарантування рівного доступу до соціально-економічних благ, особливо для вразливих груп.

Технологічні інструменти охоплюють розвиток та впровадження екологічно безпечних технологій, створення екотехнопарків, інноваційних кластерів і стимулювання НДДКР у сфері зеленої економіки. Важливо також забезпечити доступ до сучасних ІКТ, інфраструктури відновлюваної енергетики, енергоефективних рішень та систем управління відходами.

Збалансоване використання зазначених методів забезпечує комплексну підтримку переходу до зеленої моделі регіонального розвитку, підвищує її результативність і сприяє досягненню довгострокової екологічної, економічної та соціальної стійкості (табл. 2).

Реалізація запропонованої концепції розвитку зеленої економіки забезпечує системну відповідь на екологічні, економічні та соціальні виклики, зміцнюючи локальну стійкість і підвищуючи конкурентоспроможність регіонів. Згідно з сучасними підходами, пріоритетними напрямками впровадження є: *стратегічне планування, соціальна інтеграція, а також інноваційний розвиток на засадах циркулярної економіки.*

Стратегічне планування охоплює створення моделей управління, адаптованих до регіональних умов, розвиток інфраструктури, міжвідомчу координацію, фінансові

механізми (зелені банки, фонди, субсидії) та залучення приватного й міжнародного інвестування. Економічні інструменти, зокрема податки на забруднення, сприяють участі регіонів у глобальних екологічних програмах.

Інклюзивне зростання реалізується через підтримку зайнятості в зелених секторах, перекваліфікацію, розвиток соціального підприємництва та екологічну просвіту. Як зазначають І. Чичкало-Кондрацька, А. Лекунович, Я. Легка формування ринку чистих технологій і нормативне забезпечення є основою ефективної державної підтримки [11]. Участь громад у прийнятті рішень та доступ до еко-технологій сприяють формуванню справедливих, стійких спільнот.

Інтеграція циркулярної економіки та біо-економіки охоплює впровадження технологій замкнутого циклу, розвиток біоенергетики, кластеризацію на регіональному рівні. За Н. Добрянською, В. Лагодієнком, Л. Торішню, Україна має значний потенціал для розвитку ВДЕ, що зменшує залежність від імпорту енергоносіїв та викидів парникових газів [12].

Інновації в енергоефективності (О. Череп, Л. Олейнікова та ін.) сприяють зменшенню енергоспоживання, підвищенню економічної стійкості, особливо в умовах війни. «Розумні» енергетичні системи формують інфраструктурну базу зеленої трансформації [13].

Важливими є також *розвиток органічного землеробства* (О. Старинець) та *екологічного транспорту*, що відповідає сучасним стандартам сталого урбаністичного розвитку [14]. Розбудова екотехнопарків, інноваційних кластерів, управління відходами та цифровізація процесів – ключ до ефективної циркулярної моделі (В. Замлинський та ін.) [15].

Зазначені напрями утворюють цілісну модель розвитку, що поєднує стратегії довгострокової стабільності, соціальної справедливості та екологічної ефективності. Україна має значний потенціал для реалізації цих шляхів. Використання міжнародного досвіду, адаптація до локальних умов та стратегічна співпраця між регіонами можуть забезпечити сталий розвиток країни, сприяючи екологічній безпеці, економічному зростанню та соціальній гармонії.

Реалізація концепції розвитку зеленої економіки в регіоні передбачає *досягнення низки результатів*, що є взаємопов'язаними та взаємодоповнюючими, сприяючи комплексному розвитку регіону:

– досягнення сталого економічного зростання через впровадження інноваційних зелених технологій та підтримку місцевого

Таблиця 2

Методи та інструменти стимулювання розвитку зеленої економіки в регіонах

Група методів	Інструменти	Опис інструментів
Нормативно-правові та інституційні	Законодавчі та регуляторні акти	Підготовка і впровадження нормативно-правових документів, що сприяють розвитку зеленої економіки
	Стандарти та нормативи	Впровадження екологічних стандартів та нормативів для технологій і виробничих процесів
	Спеціалізовані органи або агенції	Організації, що відповідають за координацію заходів із розвитку зеленої економіки
	Міжвідомча співпраця	Налаштування взаємодії між різними державними установами для ефективної реалізації екологічних ініціатив
Економічні та фінансові	Фінансові стимули	Податкові пільги, субсидії, гранти для підтримки зелених проектів
	Фонди для фінансування	Створення фондів для фінансування екологічних ініціатив та інновацій
	Механізми залучення інвестицій	Розвиток механізмів для інвестування в зелені проекти та технології
	Економічні інструменти	Впровадження екологічних податків та платіжних систем за забруднення
Освітні	Програми з екологічної грамотності	Розробка і впровадження програм для всіх рівнів освіти, спрямованих на підвищення обізнаності населення про зелений розвиток
	Інформаційно-просвітницькі кампанії	Проведення кампаній для підвищення рівня екологічної свідомості
	Центри навчання та підвищення кваліфікації	Створення центрів для забезпечення знаннями та навичками у сфері зеленої економіки
Соціальні	Рівний доступ до економічних та соціальних благ	Забезпечення доступу для всіх верств населення, включаючи вразливі групи
	Підтримка соціальних підприємств та проектів	Підтримка ініціатив, що сприяють інклюзивному розвитку
	Соціальна справедливість	Забезпечення справедливого розподілу благ та активна участь громад у прийнятті рішень
Технологічні	Розробка та впровадження екологічно чистих технологій	Підтримка інноваційних проектів, що зменшують екологічне навантаження
	Екотехнопарки та інноваційні кластери	Створення умов для стимулювання наукових досліджень та розробок у сфері зеленої економіки
	Інформаційні та комунікаційні технології	Забезпечення доступу до сучасних технологій та розвиток інфраструктури для відновлюваних джерел енергії, енергоефективних технологій та управління відходами

Джерело: систематизовано автором

підприємництва, впровадження зелених технологій;

– підвищення якості життя населення через покращення екологічної ситуації та забезпечення соціальної справедливості завдяки інклюзивним ініціативам;

– забезпечення саморозвитку регіонів через посилення ролі місцевих громад у процесах прийняття рішень та управління ресурсами;

– зміцнення стійкості регіону до глобальних змін та системних трансформацій через створення адаптивних та стабільних економічних і екологічних структур.

Очевидним є також те, що без гнучких управлінських рішень та ефективної участі

місцевих спільнот трансформація залишиться декларативною. Саме тому центральне місце займає не лише формулювання стратегічних орієнтирів, а й зміна характеру взаємодії між владою, бізнесом і громадянами. Зміцнення горизонтальних зв'язків, децентралізоване управління, міжмуніципальне партнерство – все це поступово формує нову логіку просторового розвитку, орієнтовану на внутрішні драйвери.

Проте навіть концептуально вивірена модель вимагає інструментального забезпечення. Питання вимірюваності «зеленого поступу» залишається одним із найменш вирішених у національному дискурсі.

Відсутність чіткої системи оцінювання ефективності зеленої політики на регіональному рівні створює ризики формалізації риторики сталості. Саме тому доцільною видається розробка інтегральних індикаторів, які поєднуюватимуть оцінку екологічної ефективності, інклюзивності, управлінської прозорості та соціальної інтегрованості.

Отже, концепція зеленої економіки в регіональному вимірі постає не лише як технократична відповідь на екологічні виклики, а як основа для формування нового соціального контракту між державою, громадою та бізнесом. Її реалізація можлива лише за умови переходу від реактивних заходів до стратегічного, системно інтегрованого бачення майбутнього території.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна дійти висновку, що зелена економіка в регіональному вимірі повинна розглядатися як цілісна концепція адаптивного розвитку, що поєднує екологічну трансформацію, соціальну інклюзію та локальну стійкість. Встановлено, що її реалізація в умовах системних трансформацій та глобальних змін потребує не лише модернізації технічної бази, але й перегляду управлінських моделей, політичних пріоритетів і механізмів участі громад у формуванні стратегії розвитку.

Запропонована авторська концепція розвитку зеленої економіки в регіонах базується на трьох ключових орієнтирах: зеленій трансформації як процесу глибокої структурної

перебудови господарства; інклюзивній економіці – як інституційному середовищі соціальної справедливості; місцевому саморозвитку – як основі регіональної автономності та стійкості. Таке концептуальне поєднання дозволяє сформувати нову парадигму регіонального розвитку, орієнтовану не лише на зростання, а на системне балансування інтересів довкілля, економіки та суспільства.

Практичне значення результатів полягає у можливості використання сформованої концепції для розробки регіональних стратегій сталого розвитку, програм підтримки зелених інновацій, схем децентралізованого управління природними ресурсами та локальних індикаторів ефективності зеленої політики. Запропоновані методи та інструменти стимулювання зеленої економіки можуть бути адаптовані як у національних, так і в муніципальних програмах економічного розвитку з урахуванням європейських екологічних стандартів.

Перспективи подальших досліджень полягають у формалізації індикаторів моніторингу ефективності реалізації концепції зеленої економіки в регіонах, розробці регіональних моделей оцінювання рівня інклюзивності й стійкості розвитку, а також в уточненні механізмів міжсекторальної взаємодії в умовах трансформаційної нестабільності. Особливу увагу потребує емпіричне обґрунтування впливу зелених інвестицій на соціально-економічну конвергенцію регіонів України.

Бібліографічний список

1. Томашук І. В., Сусіденко Ю. В., Бурдяк М. І. Глобальні тенденції розвитку світової економіки в умовах цифровізації: Екологічний аспект. *Бізнес-навігатор*. 2024. № 2(75). С. 15–28.
2. Паулик А. Формування конкурентних переваг економіки регіону: Інклюзивний аспект. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 55. С. 91. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-91>
3. Цимбалюк І. О., Павліха Н. В. Інклюзивна економіка: шлях до соціальної рівності та економічного розвитку: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 320 с.
4. Цимбалюк І. О. Інклюзивний розвиток регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 340 с.
5. Цимбалюк І. О. Фіскальний простір інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). ISBN 978-966-940-399-5.
6. Gupta J., Baud I. та ін. Sustainable Development Goals and Inclusive Development. *Tokyo: United Nations University Institute for the Advanced Study of Sustainability*, 2014. No. 5.
7. Микитенко В., Чупріна М. Алгоритмізація управлінських дій із реконструктивної просторової організації господарських систем України. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2024. № 5. С. 109–131. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2024-5-109-131>
8. Сокур М. Б. Формування системи управління екоінноваційними проектами розвитку регіону: дис. ... канд. екон. наук: 051 Економіка. Ірпінь: Державний податковий університет, 2024.
9. Шаульська Л. В., Козловський С. В. Концептуальний підхід до забезпечення стійкості та розвитку аграрної галузі регіону України. *Економіка і організація управління*. 2017. № 1(25). С. 8–16.
10. Грінченко Р. В., Орленко О. М. Енергоефективність як невід’ємний тренд розвитку сучасних компаній. *Менеджмент та маркетинг як фактори розвитку бізнесу* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (17–19 квіт. 2024 р.). Київ : Кієво-Могилянська академія, 2024. Т. 1. С. 446–448.

11. Чичкало-Кондрацька І. Б., Лекунович А. Ю., Легка Я. В. Перспективи та інструменти впровадження «зелених» технологій у зарубіжних країнах. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7309> DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.10.13>.
12. Добрянська Н. А., Лагодієнко В. В., Торішня Л. А. Перспективи використання відновлювальних джерел енергії в Україні. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Т. 5, № 2. С. 206–213. ISSN 2415-8453.
13. Череп О. Г., Олейнікова Л. Г., Лищенко О. Г., Осмаковська К. Ю. Енергоефективність під час війни та післявоєнна відбудова енергетичного сектору України. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2023. № 1–2 (84–85). С. 24–35.
14. Старинець О. Г. Органічне сільськогосподарське виробництво як інноваційна модель господарювання. *Бізнес-Навігатор*. 2019. Вип. 4. С. 121–126.
15. Замлинський В. А., Осик С. В., Замлинський Я. В. Циркулярна економіка в контексті перспектив конкурентоспроможності України. *Economic Bulletin of the Black Sea Littoral*. 2023. № 4. С. 28–43.

References

1. Tomaschuk, I. V., Susidenko, Y. V., & Burdyak, M. I. (2024). Global trends in the development of the world economy in the context of digitalization: The environmental aspect. *Business Navigator*, (2)75, 15–28.
2. Paulyk, A. (2023). Formation of competitive advantages of the regional economy: Inclusive aspect. *Economy and Society*, 55, 91. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-91>
3. Tsybaliuk, I. O., & Pavlikha, N. V. (2023). *Inclusive economy: The path to social equality and economic development* [Monograph]. Lutsk: Vezha-Druk.
4. Tsybaliuk, I. O. (2019). *Inclusive development of the region under conditions of fiscal decentralization: Theory, methodology, practice* [Monograph]. Lutsk: Vezha-Druk.
5. Tsybaliuk, I. O. (2022). *Fiscal space of inclusive development of the region in the conditions of fiscal decentralization: Theory, methodology, practice* [Monograph; CD-ROM]. Lutsk: Vezha-Druk. ISBN 978-966-940-399-5.
6. Gupta, J., Baud, I., et al. (2014). *Sustainable Development Goals and Inclusive Development* (No. 5). Tokyo: United Nations University Institute for the Advanced Study of Sustainability.
7. Mykytenko, V., & Chuprina, M. (2024). Algorithmization of managerial actions in the reconstructive spatial organization of Ukraine's economic systems. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, (5), 109–131. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2024-5-109-131>
8. Sokur, M. B. (2024). *Formation of a management system for eco-innovation projects of regional development* (PhD Dissertation). State Tax University, Ministry of Finance of Ukraine, Irpin.
9. Shaulska, L. V., & Kozlovskiy, S. V. (2017). Conceptual approach to ensuring the sustainability and development of the agricultural sector in Ukraine's regions. *Economics and Organization of Management*, 1(25), 8–16.
10. Hrinchenko, R. V., & Orlenko, O. M. (2024). Energy efficiency as an integral trend in the development of modern companies. In *Management and Marketing as Factors of Business Development: Proceedings of the II International Scientific and Practical Conference* (Vol. 1, pp. 446–448). Kyiv: National University of Kyiv-Mohyla Academy.
11. Chychkalo-Kondratska, I. B., Lekunovych, A. Yu., & Lehka, Ya. V. (2019). Prospects and instruments for implementing green technologies in foreign countries. *Efektivna Ekonomika*, (10). URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7309> DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.10.13>
12. Dobrianska, N. A., Lahodienko, V. V., & Toryshnia, L. A. (2020). Prospects for the use of renewable energy sources in Ukraine. *Ukrainian Journal of Applied Economics*, 5(2), 206–213. ISSN 2415-8453.
13. Cherep, O. H., Oleinykova, L. H., Lishchenko, O. H., & Osmakovska, K. Yu. (2023). Energy efficiency during the war and post-war recovery of Ukraine's energy sector. *Bulletin of Socio-Economic Research*, 1–2(84–85), 24–35.
14. Starynets, O. H. (2019). Organic agricultural production as an innovative model of management. *Business Navigator*, (4), 121–126.
15. Zamlinskyi, V. A., Osyk, S. V., & Zamlinskyi, Ya. V. (2023). Circular economy in the context of competitiveness prospects of Ukraine. *Economic Bulletin of the Black Sea Littoral*, (4), 28–43.

Стаття надійшла до редакції 26.10.2024

Liudmila Horbach

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Management,
Vyacheslav Lipinski Institute of Volyn;
Private Joint-Stock Company Higher education institution
“Interregional Academy of Personnel Management”
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5977-6474>

CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR THE DEVELOPMENT OF THE GREEN ECONOMY IN THE REGION UNDER SYSTEMIC TRANSFORMATIONS AND GLOBAL CHANGES

Summary. The article reveals theoretical foundations, substantiates methodological approaches and formulates practical recommendations for the development of a green economy in the regions of Ukraine in the context of systemic transformations and global challenges. The purpose of the study is to scientifically substantiate the concept of a regional green economy as a component of sustainable development, capable of integrating the tools of environmental modernization, social inclusion and administrative decentralization. Based on a comprehensive analysis of scientific literature, regulatory framework and interdisciplinary generalizations, the author offers an original vision of a green economy at the regional level. The study outlines the key differences and functional relationships between the concepts of “green economy” and “green transformation”. A triad model of regional development is proposed, combining green transformation (ecological and resource modernization), inclusive economy (social justice and access to environmental benefits) and local self-development (economic autonomy and management sustainability of communities). The scientific novelty of the article lies in the formulation of a holistic concept of a green economy for the regional level, which is based not only on the adaptation of global environmental principles, but also on the integration of environmental, technological, managerial and social approaches. The practical significance of the study is confirmed by the classification and detailed description of five groups of policy instruments: regulatory, economic, social, educational and technological. These instruments are designed to support sustainable development programs, green entrepreneurship and environmental modernization at the local level. The article also substantiates the need to integrate the principles of the circular economy, energy efficiency, bioeconomy and green transport into regional strategic planning. Ultimately, the green economy is considered not only as a tool of environmental policy, but also as the basis of a new paradigm of regional governance, the implementation of which is possible provided that a strategic vision, adequate institutional capacity and citizen participation in decision-making processes are combined.

Keywords: green economy, green transformation, regional development, inclusive economy, local self-development, environmental sustainability, circular economy, decentralization, regional resilience, policy instruments.